Re-integratie van ex-gedetineerden: Gemeenten hebben een wettelijke grondslag voor informatiedeling nodig en willen behoud van regionale plaatsing

Rondetafelgesprek naar aanleiding van het RSJ-rapport 'Van detineren naar re-integreren,' donderdag 7 december 2017
Tweede Kamer, vaste Kamercommissie voor Justitie en Veiligheid
Bijdrage van de VNG

De veiligheid in Nederland ontwikkelt zich in een positieve richting: de geregistreerde criminaliteit daalt al jaren, evenals het aantal burgers dat zich onveilig voelt. Een belangrijke factor in deze ontwikkeling is de samenwerking tussen lokaal bestuur, politie, justitie, ondernemers en burgers. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten is van mening dat de veiligheid in ons land verder kan verbeteren als we op een aantal terreinen de samenwerking versterken. Dat geldt onder andere voor de tenuitvoerlegging van straffen en de re-integratie van ex-gedetineerden. Er is de afgelopen jaren veel in gang gezet om re-integratie goed te laten verlopen. We verwelkomen de afspraken in het regeerakkoord om hier in te blijven investeren, maar wij vragen aandacht voor twee acute knelpunten waar het kabinet en Uw kamer op korte termijn een oplossing voor moeten vinden:

1. Voor een kleine groep ex-gedetineerden die bijzondere aandacht vraagt, is *een wettelijke grondslag voor het delen van informatie nodig*. Gemeenten kunnen er nu niet achter komen of een terugkerende ex-gedetineerde speciale zorg en ondersteuning nodig heeft en of er al iets in gang is gezet. Ook kunnen ze niet zorgen voor een goede doorgeleiding naar instanties. De stappen die het ministerie zet om dit op te lossen zijn niet toereikend
2. *Regionale plaatsing van gedetineerden is een cruciale voorwaarde* om re-integratie in de samenleving kans van slagen te geven. Dat vraagt het nodige van de bedrijfsvoering van het gevangeniswezen. Er zal deze kabinetsperiode een visie op het gevangeniswezen worden ontwikkeld. We roepen het kabinet en Uw kamer op om het uitgangspunt van regionale plaatsing zoveel mogelijk te verankeren in de toekomstige organisatie

Ter toelichting
Wij zien veel mogelijkheden om de veiligheid in gemeenten te verbeteren door een betere samenwerking bij de re-integratie van ex-gedetineerden:

Er is nog veel ruimte om sancties effectiever te maken, door ze beter toe te snijden op de persoonlijke situatie van de justitiabele en diens omgeving. Een deel van de justitiabelen kiest bewust voor een criminele carrière en vraagt een strenge aanpak. Een ander deel heeft een opeenstapeling van persoonlijke problemen (bijvoorbeeld een stoornis, verstandelijke beperking, verslaving) en heeft een gecombineerde aanpak van straf, zorg, therapie, medicijnen en anderen vormen van ondersteuning nodig, waarbij het opleggen van de sanctie en de uitvoering ervan goed aansluiten op al ingezette zorgmaatregelen.

Lagere recidive: Een betere samenwerking zorgt er voor dat de ex-gedetineerde zo snel en zo goed mogelijk weer meedraait in de samenleving, zonder dat deze nieuwe delicten pleegt. De recidivepercentages zijn hoog, 47% volwassenen en 58% jeugdigen vervalt binnen twee jaar in herhaling.

Op termijn is veel winst te behalen op het gebied van *preventie.* Veel van onze inwoners komen in het strafrecht terecht, daar waar zorg of intensieve begeleiding beter zou zijn geweest. Eerder signaleren, herkennen en ondersteuning bieden kan een belangrijke bijdrage leveren aan het in de samenleving houden van deze medeburgers en voorkomen dat ze op het verkeerde pad raken.

Sinds de start van het Samenwerkingsmodel Nazorg (ex-) gedetineerden in 2009 hebben gemeenten veel in gang gezet. Er is meer samenwerking en een landelijk dekkende infrastructuur ontstaan. Tegelijkertijd ziet de VNG dat een volgende stap nodig is. Wij herkennen het beeld dat de Raad voor strafrechtstoepassing en jeugdbescherming beschrijft in 'Van detineren naar re-integreren.' De VNG ziet ook kansen: gemeenten willen hun verantwoordelijkheid als medeoverheid blijven nemen en de recente decentralisatie van verantwoordelijkheden voor de (jeugd)zorg naar gemeenten geeft nieuwe mogelijkheden. We zijn positief over het traject 'Koers en kansen voor de sanctie-uitvoering' van het ministerie van Justitie en Veiligheid dat de tenuitvoerlegging van veel sancties dichterbij de samenleving wil organiseren en ze meer persoonlijk en contextgericht wil maken. Er zijn echter twee acute uitdagingen die op korte termijn landelijk moeten worden opgepakt

1. Er moet snel een deugdelijke wettelijke grondslag voor het delen van informatie komen
Het delen van informatie tussen gemeenten en de Dienst Justitiële Inrichtingen kan op de huidige wijze niet de goedkeuring van de Autoriteit Persoonsgegevens verkrijgen. De Autoriteit constateerde eerder dat de wetgever heeft verzuimd om gemeenten te voorzien van een wettelijk kader voor een integrale (domein overstijgende) uitvoering van taken. De minister bereidt een wijziging van het Besluit justitiële en strafvorderlijke gegevens (Bjsg) voor, zodat gegevens over het begin en einde van detentie van gedetineerden aan de gemeenten van terugkeer kunnen worden verstrekt. Dat is niet genoeg, want gegevens over vijf basisvoorwaarden kunnen dan nog steeds niet gedeeld worden. Per 25 mei 2018 geldt de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), die strenge sancties hanteert bij overtredingen. Gemeenten maken zich hier zorgen over. Er is snel een algemene wettelijke grondslag nodig voor thema-onafhankelijke, domein overstijgende informatiedeling tussen ketenpartners. Wij pleiten ervoor om de Wet Gegevensverwerking Samenwerkingsverbanden (WGS) te benutten. Dit is een algemene wet die toeziet op de informatie-uitwisseling binnen een samenwerkingsverband. In combinatie met eventuele aanvullende wetgeving (AMvB) wordt het dan mogelijk om binnen de kaders van de AVG persoonsgegevens te verwerken voor doeleinden, die op grond van de huidige wetgeving niet verenigbaar zijn. Het wetsvoorstel WGS gaat naar verwachting in 2018 naar de Tweede Kamer. Wij dringen er bij het kabinet en Uw kamer op aan om dit knelpunt te betrekken bij het wetsvoorstel en het met voorrang te behandelen.

2.Regionale plaatsing van gedetineerden
Wij onderschrijven de aanbeveling van de RSJ om zo veel mogelijk regionaal te plaatsen omdat de doelstellingen van de samenwerking veel beter worden gerealiseerd als gedetineerden terecht komen in een penitentiaire inrichting in de buurt van hun woonplaats. Zo kan de nazorg eenvoudiger tijdens detentie worden gestart en wordt het mogelijk om effectieve regionale afspraken te maken. De mogelijkheden voor regionale plaatsing worden kleiner, onder meer als gevolg van de sluiting van instellingen. Hierdoor zit een gedetineerde op een te grote afstand van zijn 'eigen' gemeente die de zorg moet gaan leveren. In het regeerakkoord is vastgelegd dat er een visie wordt opgesteld over het gevangeniswezen. De VNG verzoekt dringend aan het kabinet en Uw kamer om in deze visie het uitgangspunt van regionale plaatsing vast te verankeren en een landelijk dekkend netwerk in stand te houden dat de samenwerking bij de re-integratie van ex-gedetineerden ondersteunt.